

TÜRKİYE’DE OMBUDSMANIN UYGULANABİLİRLİK ANALİZİ: AMPİRİK BİR ÇALIŞMA*

*Bekir PARLAK***

*Kadir Caner DOĞAN****

ÖZET

Ombudsman, kökeni 18. yüzyıla kadar dayanan ve kamu yönetiminin devlet adına denetlenmesi için ortaya çıkmış bir kurumdur. Bu kurum, kamu yönetimini dışarıdan, bağımsız ve objektif bir biçimde denetlemektedir ve böylece kamu yönetimlerinde kötü yönetim uygulamalarını en aza indirmeyi ve insan hakları ihlallerini önlemeye çalışmaktadır. Ombudsman, günümüzde neredeyse tüm çağdaş devletlerde kurulmuştur ve bu kurum dünya boyunca yayılımını devam ettirmektedir. Ombudsman, özellikle demokrasi ve hukuk devleti ilkeleri ile özdeşleşmektedir. Bu bağlamda da günümüzde tüm dünya devletlerinin ilgisini çekmiştir. Günümüzde devletin ve kamu yönetiminin artan eylem ve faaliyetlerine karşılık olarak topluma sunmuş olduğu görev ve hizmet düzeyinde artışlar meydana gelmiştir. Bu çerçevede devletin artan hizmetlerine bağlı olarak denetimi de önemli bir konu haline gelmektedir. Ombudsman da devletin denetlenmesi konusunda önemli bir noktada bulunmaktadır. Bu makale çalışması, Türkiye’de ombudsmanın uygulanabilirliğini analiz etmektedir. Çalışmada Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğinin analiz edilmesi amacıyla Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsman) Kurumu’nda gerçekleştirilen bir alan araştırmasına da yer verilmiştir. Bu alan araştırmasında, Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu’nda nitel ve nicel analiz yöntemleri kullanılarak görüşme ve anket yapılmıştır. Bu şekilde de kurumda bulunan kamu denetçileri ve uzmanlardan oluşan bir örneklem üzerinde ampirik veriler elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi sonrasında Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsman) Kurumu’nun Türkiye açısından uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, Kamu Yönetimi, Uygulanabilirlik, Türkiye.

* Bu makale, 2014 yılında Uludağ Üniversitesi’nde Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda kabul edilen “Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi” başlıklı doktora tezi ne dayanmaktadır.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Prof. Dr. Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü, El-mek: bepar@uludag.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, El-mek: kadircanerdogan@gumushane.edu.tr

APPLICABILITY ANALYSIS OF THE OMBUDSMAN IN TURKEY: AN EMPIRICAL STUDY

ABSTRACT

Ombudsman, dating back to 18. centuries is an institution emerged for the inspection of the public administration on behalf of the state. This institution, public administration is controlled outside, independent and objective manner and thus to minimize bad management practices and working to prevent human rights violations in public administration. Nowadays, the ombudsman has been established in almost all modern states and these institutions continues to spread throughout the world. The Ombudsman, in particular is synonymous with democracy and the rule of law. In this context, today it is attracting the attention of all the world's governments. Nowadays, increasing the actions and activities of the public administration of the state and society, which is submitted in response to the increase in duties and level of service has occurred. In this context, depending on the state's increasing control services are becoming an important subject. The Ombudsman has also an important point regarding the inspection of state. This article studies to analyze the applicability of the ombudsman in Turkey. In this study, the place has been given to an area of research in Turkey Ombudsman in order to analyze the applicability of the ombudsman institution in Turkey. In this field of research, were performed interviews and surveys using qualitative and quantitative analysis methods in Turkey Ombudsman. In this way empirical data obtained and interpreted on a sample ombudsman and experts in institution. After analyzing the resulting data, It has been found to be applicable for Turkey of the Turkey Ombudsman.

STRUCTURED ABSTRACT

Ombudsman is an institution which dates back to 18th century and has emerged in order to control the public administration on behalf of the state. Ombudsman has been found in almost all contemporary states nowadays and this institution has maintained its spread all over the world. Ombudsman is identified especially with democracy and principles of the state of law. It has attracted the attention of all world countries nowadays. Recently, increases have emerged in duty and service level that state and public administration serve to society in return for increasing acts and activities. In this context, the control depending on the increasing services of the state becomes an important issue. Ombudsman is in an important place about the control of the state. This article study analyzes the feasibility of ombudsman in Turkey. The study also includes a field study conducted in Turkish Public Scrutiny (Ombudsman) Institution with the purpose of analyzing the feasibility of ombudsman institution in Turkey.

The study has been planned as a cross-sectional study aimed at asking experts' opinion with the purpose of evaluating the feasibility of Ombudsman Institution in Turkey. The data of the field study (survey and interview) in Turkish Ombudsman Institution related to the

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

feasibility of Turkish Ombudsman Institution in Turkey has been analyzed. The field study is principally based on a survey study concerning the feasibility of Ombudsman Institution in Turkey. On the other hand, the auditors and experts working in the Institution have been asked questions (interview) related to various issues (feasibility and structural-institutional, functional aspects) and they have been asked their opinions regarding the questions in the scope of the field study. In the next parts, the answers that the auditors and experts have given to these questions have been evaluated from different aspects and analyzed. In this scope, the interview study has been designed as semi-structured interview and the method of the study has aimed at taking expert invention.

Ombudsman is an institution that has started to spread to world countries in full flood by maintaining its effect and development especially after the Second World War. Ombudsman has been found in order to purify the citizens from the poor applications of the public administration and violation of human rights against the growing and becoming clumsy of states and public administration structures in this period. Ombudsman depends upon mutual trust and loyalty by bridging communication gap between public administration and citizens, which reveals the democratic aspect of ombudsman. Besides, ombudsman limits the arbitrary treatments of the competence by confining the public administration organizations to constitutional and judicial boundary and enables to protect the fundamental rights and freedoms. This feature emphasizes the aspect of state of law. Accordingly, the most important contributions of ombudsman in a state could be counted as the contributions to democracy, state of law and human rights.

Ombudsman has been applied in the countries over 100 from all the continents of the world nowadays and maintained its effect and development as a regulation spreading to the world day by day with successful applications observed in these countries and based on scientific findings.

Ombudsman institution which is largely identified with universal values on which the globalization based such as “*participatory democracy, human rights, equality, the individual’s being at the forefront, governance, lucidity, right to information, indigenization, civil society, codetermination, ethical approach, a fair judicial system, reign of law and state of law*” has become a dominating regulation as a democratization project in 21th century.

When it comes to Turkish history, it is seen that the institution of ombudsman existed as similar structures with different names in old Turkish-Islamic states and the Ottoman Empire. The structurings such as “Islamic-ottoman office for public regularity”, court of rights”, Kadi institution”, “Imperial Council”, “Ahi Community” in old Turkish-Islamic states have the characteristics of the institution where the grievances and complaints of people suffering from unjust treatments against government bodies and functions. Thus, these institutions and the officials belonging to them have done their duties as the structurings like judgment. In this scope, the origins of ombudsman have been found in Turkish history.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

Ombudsman institution in Turkey was found under the name of “Ombudsman Institution” after the law accepted by Parliament in 2012. Ombudsman institution in Turkey constitutes one of the circuits of the “public administration reform” wave started in 2003. Ombudsman which is the extension of the reform wave based on new public administration and governance could be seen as an effort for the development of democracy in terms of Turkey, institutionalization of the state of law and the prevention of violation of human rights. Ombudsman in Turkey is a structure of which founding accelerated after 2010 constitutional amendment. Thus, the suggestions related to the founding of the institution have been brought up by politicians, academicians and various non-governmental organizations since 1970. Although the resolution prepared by the Council of Ministers related to ombudsman in 2006 has been accepted in the Parliament, it has been vetoed by Presidency where it has been sent to for approval. As stated, the foundation of ombudsman has become possible only in 2012 after the amendment in constitution in 2010. On the other hand, ombudsman institution found in Turkey is one of the ombudsman formed the latest in Europe.

In the study which investigates the feasibility of ombudsman in Turkey, a field study has been done in Turkish Ombudsman Institution. Thus, the experts have been asked their opinions in the structural-institutional, functional aspects and the feasibility of ombudsman institution in Turkish public administration. According to the results, the opinions taken from auditors and experts working in the institution and “*The Survey of Feasibility Analysis of Turkish Ombudsman Institution*” have confirmed that the feasibility of ombudsman institution in Turkey is possible. Thus, the entire hypothesis including the main hypothesis of the study has been confirmed in the application part of the study. However, according to the findings obtained from empirical data of the study, it has been stated by the participants that the application of ombudsman institution in Turkey needs some time and a set of problems in public administration makes it harder to apply the institution effectively and efficiently. This situation shows that a certain institutionalization and adopting process is needed for the application of ombudsman institution in Turkey as required and efficiently. However, when evaluated generally, it is possible to say that ombudsman can be applied successfully in the future in terms of Turkey having a long democracy and parliament tradition. Thus, the data obtained from the auditors and experts in Turkish Ombudsman Institution have confirmed this argument. Some participants in the institution have stated that ombudsman is suitable to Turkey but this institution needs some time to work at high standards in the scope of performance level as required in Turkey because of some chronic, structural and functional problems of Turkey.

The researchers who will be doing research in this subject in the future are recommended to conduct empirical studies concerning the efficiency and productivity of Ombudsman Institution in Turkey. Within this scope, the results and findings of the study could be compared to future empirical studies, tested and thus the analysis of the feasibility of the ombudsman institution in Turkey could be transformed to the activity analysis of the institution. Numerical and statistical information

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

could be obtained related to what degree ombudsman accords in Turkey and what the performance level is after the activity analysis to be done concerning the ombudsman institution in Turkey.

Key Words: Ombudsman, Public Administration, Applicability, Turkey.

Giriş

Devlet, toplumun ortak ihtiyaçlarının karşılanması ve toplum içerisinde düzen ve adaletin sağlanması amacıyla ortaya çıkmış siyasal bir örgütlenmedir (Parlak ve Sobacı, 2010: 3). Aynı şekilde kamu yönetimi mekanizması da devletle beraber insanların ortak ihtiyaçlarının yönetilmesi ve bu şekilde toplumda işbölümü ve uzmanlaşmanın kurumsallaşması ile tarih sahnesinde yerini almaya başlamıştır. Devletin bir hizmet mekanizması olan kamu yönetiminin öncelikli amacı, toplumsal bir huzur ortamı yaratılarak vatandaşlara sağlıklı kamu hizmetlerinin sunulmasıdır (Genç, 1998: 17-19). Nitekim devlet ve onun hizmet mekanizması olan kamu yönetiminin geçmiş dönemde hem örgütsel hem de işlevsel bağlamda genişlemesine bağlı olarak görev ve hizmet kapasitesi artmıştır. Bu doğrultuda geçen zaman çerçevesinde devlet ve kamu yönetimi örgütlenmesi, neredeyse her alanda vatandaşlara hizmet sunar düzeye gelmiştir (Eryılmaz, 2010: 307-308). Bu faaliyet ve artan hizmet yüküne bağlı olarak kamu yönetiminin denetlenmesi de önemli bir konu olarak ortaya çıkmıştır (Keskin, 2013: 118). Nitekim bu makale çalışmasının konusunu oluşturan ombudsman denetimi, kamu yönetiminin vatandaşlara daha iyi ve kaliteli hizmet sunması ve dolayısıyla daha etkin bir biçimde denetlenmesi için ortaya çıkmış önemli bir yöntemdir.

Ombudsman, her şeyden önce tarih itibarıyla 18. yüzyıla dayanan ve o zamandan da günümüz çağdaş dünyasına ulaşarak varlığını devam ettirmiş bir denetim yapılanmasıdır (Doğan, 2014: iii). Nitekim ombudsman veya ombudsmanlık, ilk ortaya çıktığı dönemde devlet organları karşısında hak ve özgürlük zafiyetine uğrayan vatandaşların savunucusu veya halkın bir gözcüsü, sözcüsü ve avukatı olmuştur. Dolayısıyla ombudsmanlık, devlet ve kamu yönetimi organları karşısında vatandaşların avukatı, sesi ve kulağı olarak görevlerde bulunmuştur. Nitekim vatandaşlar, ombudsman sayesinde devlet organları karşısında hak ve özgürlüklerinin teminatını arayabilmekte, devletle kolaylıkla görüşlerini paylaşabilmekte ve devlet yönetimine ilişkin politikaların ve kararların tasarlanması sürecine katılabilmektedirler. Bu şekilde ombudsman sayesinde devletin keyfi iktidarının sınırlandırılması ek bir denetim aracı ile de sağlanabilmektedir. Anlaşıldığı üzere ombudsman, demokrasi ve hukuk devleti kavramları ile oldukça ilişkilidir.

Bu çalışma, ombudsmanın bir demokrasi ve hukuk devleti aracı olduğundan hareketle ombudsmanı demokrasi ideolojisiyle özdeşleştirmektedir. Dolayısıyla bu kurumun Türkiye bağlamında bir uygulanabilirlik analizinin yapılması Türkiye’nin demokratik kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğini Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda yapılacak bir alan araştırması ile analiz etmektir. Bunun için çalışmanın birinci bölümünde ombudsmanlık ile ilgili genel olarak kavramsal ve teorik bilgilere yer verilmiş, daha sonrasında ikinci bölümde Türkiye’de ombudsmanlığın uygulanması hakkında kısa bir açıklama yapılmış ve bu kurumun uygulanabilirliği alan araştırmasından elde edilen veriler çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu amaçla Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun analiz edilmesinde Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda bulunan katılımcılardan elde edilen nicel (anket) ve nitel (mülakat) verilere dayalı bir alan araştırmasından faydalanılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

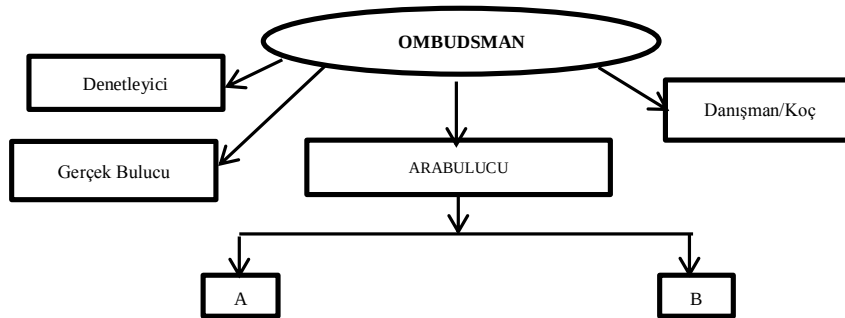

1. Ombudsman: Kavramsal Çerçeve

Ombudsman, İsveççe kökenli bir kelimedir (Diamandouros, 2006), tarihte ilk olarak da 18. yüzyılda İsveç'te kurumsal ve hukuksal bir yapı olarak ortaya çıkmıştır (Howard, 2010: 2-3; Ziegenfuss, Jr. ve O'Rourke, 2011: 6) ve genelde kamu yönetiminin özelde ise diğer devlet organlarının eylem ve işlemleri karşısında vatandaşların haklarını savunan bir bürokratik kontrol mekanizması özelliği taşımaktadır (Hill, 1974: 1076; Finkel, 2014). Nitekim ombudsman, vatandaşın (halkın) kamu yönetimi karşısında kötü yönetimine ilişkin şikâyetlerini alan (Özden, 2010: 24; Yağmurlu, 2009: 93), bu şikâyetleri geniş bir biçimde inceleme yetkisine sahip olan (Avşar, 2012: 123), denetim ve incelemeleri sonucunda hem kişilere hem de yönetime eleştirilerde ve önerilerde bulunan bağımsız bir denetim mekanizmasıdır (Erhürman, 2000: 158; Kestane, 2006: 129; Aktel vd., 2013: 24). Bu bağlamda ombudsman, kamu yönetiminde iyi yönetimin tesis edilmesi ve iyi yönetim standartlarının (Buck vd., 2011: 36) kurumsallaşması için faaliyet gösteren bir kişi veya kurumdur. Kamu yönetiminde kötü yönetim, “bireysel plan, programların parçalanması ve buna bağlı olarak örgütün bir bütün olarak idari sistemin temsiliyetini gerçekleştirmemesi” (Caiden, 1991: 487) gibi sorunlardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla ombudsman, esas olarak belirtilen kötü yönetim sorunlarına veya uygulamalarına çareler aramakta ve standartlar geliştirmektedir.

Genel olarak ombudsmanlık kurumu denetimi, yürütme amaçları bakımından düşünüldüğünde yasama organına bağlı olarak çalışmaktadır (Fendoğlu, 2011: 28-29) ve işlevlerini de yasama organından (Parlamento) aldığı yetkiyle yerine getirmektedir (Büyükcavcı, 2000: 10; Efe ve Demirci, 2013: 52). Ancak, yasama organından kesinlikle bağımsız faaliyet yürütmektedir (Oosting, 2001: 5). Ombudsman, genel olarak yasama organı ile ilişkilendirilse de hiçbir kurum ve merciden emir ve talimat almamakta eylem, işlem ve görevlerini tam bir bağımsızlık içerisinde yerine getirmektedir. Ombudsman, asıl olarak bu bağımsızlık ve tarafsızlık özelliklerine de bağlı olan özel statüsü ile toplum içerisinde farklı aktörler arasındaki huzursuzluk ve husumetleri basit, kolay ve hızlı yol ve yöntemlerle çözerek taraflar arasında arabuluculuk sağlamaya çalışmaktadır (Özden, 2010: 25; Şengül, 2007: 127; Gökçe, 2012: 205). Nitekim şekil 1’de ombudsmanın özellikleri ve farklı aktörler arasındaki arabuluculuk rolü üzerinde bir değerlendirme yapılmıştır.

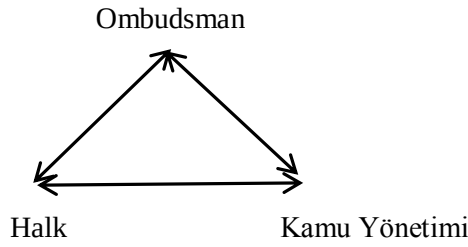
Şekil 1. Ombudsman ve Arabuluculuk Rolü

Kaynak: CAVE, Stephanie (2013), Ombudsperson in the Public and Private Sector, *SPEA Honors Paper Series*, Vol. 1, No. 5., http://www.indiana.edu/~spea/pubs/undergrad-honors/honors_vol.1_no.5.pdf, (03.06.2013), p.7.

Şekil 1’den de görüldüğü gibi ombudsman, denetleyici, gerçekleri araştırmacı ve danışman, koç olma gibi özellikleri ve niteliklerine dayalı olarak vatandaşlar, özel kuruluşlar ve devlet arasında bir arabuluculuk görevi görmektedir. Ombudsman, toplumdaki farklı aktörler arasında bir denge sağlayarak, tüm aktörlerin toplum içerisinde güven ve huzur düzeyini artırmaktadır. Buna bağlı olarak da ombudsman, tüm aktörlerin birbirinden hoşnut bir biçimde faaliyette bulunduğu ideal bir devlet ve kamu yönetiminin gelişimine katkılar sunmaktadır. Ayrıca ombudsman, kamu yönetiminde kötü yönetim alanlarının düzeltilmesine çalışarak, tüm toplum aktörlerinin düzenli ve verimli bir biçimde çalışmasına yardımcı olmaktadır ve farklı aktörler arasındaki iletişim olanaklarını da artırmaktadır. Genel olarak bu aktörler arasında; ombudsman, halk ve kamu yönetimi yer almaktadır. Nitekim şekil 2’de de ombudsman ve diğer aktörler arasındaki ilişki “ombudsman üçgeni” yardımı ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 2. Ombudsman Üçgeni

Kaynak: VANGANSUREN, Ulziibayar (2002), The Institution of the Ombudsman in the Former Communist Countries, The Charles and Kathleen Manatt Democracy Studies Fellowship at IFES July-August, Washington, D.C.: International Foundation for Election Systems, p.24.

Şekil 2’den de anlaşıldığı gibi ombudsman esas itibariyle halk ve kamu yönetimi arasında eylem ve faaliyetlerde bulunan bir yapılandırma. Dolayısıyla ombudsmanın asıl görevi, ombudsman üçgeninde de gösterildiği gibi farklı aktörler arasındaki karşılıklı ilişkileri rayına oturtmaktır. Nitekim şekilde yer alan iki başlı veya çift başlı oklar, aktörler arasındaki iletişim ve karşılıklı güven ilişkisine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda ombudsman, halk ve kamu yönetimi arasında iletişim ve güven kurarak toplum içerisinde meydana gelen sorunların azaltılmasına çalışan bir yapı özelliği kazanmaktadır. Bu doğrultuda ombudsman, halkla ilişkiler aracı olduğu kadar halkın bir aktörü, kamu yönetimi düzeyindeki meşruiyet tabanını geliştirerek de kamu yönetiminin bir aktörü olmaktadır. Nitekim ombudsmanın hem halk hem de kamu yönetimi ile bir ilişkisi vardır. Bu doğrultuda Pickl (1986: 37) tarafından ombudsmanın biri halka diğeri ise bürokrasiye bakan iki yönü şu şekilde ifade edilmiştir:

- Halk açısından ombudsman, adaletin yerine getirildiği, bürokratik kuruluşlarca hizmetlerinden yararlanan kişilere iyi, zamanında ve haklarına saygılı bir şekilde hizmet götürülmesi güvencesini veren bir araçtır,
- Bürokrasiler (kamu yönetimi) açısından ombudsman ise, yapılan işlemler üzerinde, işlemlerin yapılması sırasında saptanmamış yanlışlıkların sonradan tespitini ve düzeltilmesini sağlayan ek bir yanlıştan arınma denetimidir.

Ombudsman konusunda çok farklı ve çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Aşağıda ombudsmanlık konusunda yapmış oldukları çalışmalarla ve diğer girişimlerle yer etmiş olan bilim adamlarının ve çeşitli uluslararası kuruluşların ombudsmanlık ile ilgili tanımlarına yer verilmiştir. Daha sonrasında ise bu tanımlara da bağlı olarak bir ombudsmanı ombudsman yapan temel yönler ve özellikler ifade edilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

Rowat (1965: 7)'a göre ombudsman, kamu yönetimlerinin adaletsiz uygulamaları karşısında bundan şikayetçi olan vatandaşlara çare arayan bir Parlamento görevlisidir.

Hill (1976: 12)'e göre ombudsman, bir kamu otoritesi tarafından karar verildikten sonra idari denetimin performansının artırılmasında incelemeyi genişleten bir kurumdur ve incelemesi sonucunda raporlarını ilgili kamu otoritesine sunmaktadır. Ancak, bu kurumun kamu otoritesi üzerinde herhangi bir yaptırım yetkisi yoktur.

Reif'e göre ombudsman, son derece geniş idari eylem ve işlemlerin kontrol altında tutulması ve izlenmesi için Hükümet'in kanuni bir ortağı olarak kurulmuştur (Reif'ten aktaran Roosbroek, 2013).

Gammeltuft-Hansen (1995: 195) ise ombudsmanı, “duyguları incinmiş olan kişilerin, hükümet kuruluşlarına, memurlarına ve iş görenlerine karşı, adaletsizlik ve kötü yönetime ilişkin olarak yakınmalarını alan, bağımsız bir üst düzey kamu görevlisinin başında bulunduğu, anayasa ya da yasa ile kurulan bir bürodur. Ombudsman, araştırma, eleştirme ve düzeltici eylemler önerme ve bulgularını kamuoyuna duyurma yetkisine sahiptir. Ancak resmi bir yaptırım yetkisi yoktur” şeklinde tanımlamaktadır.

Amerika Ombudsmanlar Birliği (The U.S. Ombudsman Association)'nin İsveç Parlamento ombudsman modelini esas alarak yapmış olduğu tanımlamayla ombudsman; bürokrasinin istenmeyen eylem ve işlemleri karşısında vatandaş haklarını koruyan ve Parlamento'ya sorumlu olan bir kamu kurumudur (Abedin, 2006: 219-220).

Uluslararası Barolar Birliği (International Bar Association-IBA)'nin yaptığı tanımlamaya göre ombudsman, anayasa ile yetkilendirilmiş ve Parlamento adına yasal bir eylemle hükümet kuruluşları, resmi makamlar ve kamu görevlileri veya o yönde hareket eden kurum ve kuruluşlar üzerinde inceleme görevi olan, kamu yönetiminin veya idarenin hatalı eylemlerine karşı önerilerde bulunan, hazırlamış olduğu raporu Parlamento'ya sunan ve yasal olarak Parlamento'ya sorumlu olan yüksek düzeyde bir kamu görevlisinin bağımsız olarak başında bulunduğu bir görevli veya kurumun adıdır (Seneviratne, 2002: 8).

Yukarıdaki tanımlardan da görüldüğü üzere temel olarak bir kurumun ombudsman olarak nitelendirilmesinde bazı yön ve özellikler bulunmaktadır. Bu çerçevede Hill (1976: 12-13) tarafından da bu yönler arasında daha sistematik olarak aşağıdaki hususlar gösterilmektedir:

- Ombudsman, kamu yönetimini dışarıdan denetleyen bir kurumdur,
- Ombudsman, bağımsız ve özerk bir kurumdur,
- Ombudsman, vatandaşların yakınmaları doğrultusunda harekete geçen bir kurumdur,
- Ombudsman, denetim ve incelemeleri sonucunda ulaştığı sonuçları Parlamento'ya sunmaktadır ve bu bağlamda da Parlamento adına faaliyet göstermektedir,
- Ombudsmanın denetim ve incelemeleri sonucunda varmış olduğu bulgular ve bu bulgulara dayalı öneriler, kamu yönetimleri üzerinde herhangi bir yaptırım özelliği taşımamaktadır,
- Ombudsman, yayınlamış olduğu raporlarla Parlamento'nun ve kamuoyunun dikkatini bu yöne çekmeye çalışan bir uyarı mekanizmasıdır.

Yukarıda ifade edilen yönlerle ilgili olarak Gellhorn (1966: 9-10), genel olarak ombudsmanın özelliklerini ise şu şekilde belirtmektedir:

- Ombudsman, yasama (Parlamento) organı tarafından kurulmaktadır, ancak bu organdan bağımsızdır. Ombudsmanın yasama organına karşı sınırlı düzeyde bir sorumluluğu vardır,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

- Ombudsman, yürütme organına karşı da bağımsızdır ve yürütmenin kontrol ve himayesi altında değildir,
- Ombudsmanın kamuyu ilgilendiren bilgi, belge ve arşivlere karşı sınırsız bir erişim hakkı bulunmaktadır. Bu şekilde yönetsel sorunlara ilişkin anında müdahale edip, çözümler üretebilmektedir,
- Ombudsman, kamu bürokrasisi ile ilgili herhangi bir sorun karşısında son derece titiz çalışmakta ve çalışmalarını düzenli ve sistematik bir biçimde sonuçlandırmaktadır. Bu şekilde hem vatandaş hem de idare ombudsmanın sonuçlarına saygı duymaktadır.

Rowat da, ombudsmanın özellikleri konusunda aşağıdaki tespitleri yapmıştır. Rowat, ombudsmanın özelliklerini belirlerken İsveç modelini (Parlamento Ombudsmanı) esas almıştır. Nitekim bu özellikler şunlardır (Rowat’tan aktaran Satyanand, 1999: 3):

- Ombudsman bir yürütme ya da yargı organı değildir. Parlamento tarafından atanması ve hazırladığı raporlar ve yorumları nedeniyle yasamaya yakındır. Hazırladığı rapor, Parlamento’nun bir komitesi tarafından incelenir ve gerekirse bir işleme dönüştürülür,
- Ombudsman, politik bakımdan da yasamaya karşı bağımsızdır. Dört yıl için seçilen ombudsmanın seçiminde Parlamento’daki tüm partilerin uyuşma ve uzlaşması ile atama kararnamesi kabul edilir. İkinci ve üçüncü kez seçilme olanağı olan ombudsman bu nedenlerle de bağlı gibi görüldüğü Parlamento’ya karşı da bağımsızlığını koruyabilmektedir,
- Ombudsman, icrai nitelikli, kendiliğinden sonuç doğuran ve ilgilileri bakımından bağlayıcı karar alma yetkisine sahip değildir. Yargı ve idare üzerinde denetim yetkisi bulunmayıp, yetkisi sadece “araştırma” ile sınırlıdır. Ayrıca hukuka aykırılık, adaletsizlik ve haksızlığı araştırıp bulma ve çözüm önerme yetkisine sahiptir,
- Ombudsman, araştırma yapma ve buna ilişkin tüm olanakları kullanma inisiyatifine sahiptir. Kendisine gelen başvuru ile ya da kendiliğinden (resen) denetim başlatılabilir,
- Ombudsmana yapılacak başvuru hiçbir şekle tabi değildir.

2. Türkiye Ombudsmanı ve Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Alan Araştırması

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle Türkiye Ombudsmanı hakkında genel ve uygulama düzeyinde bilgiler verilmiş ve sonrasında Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun Türkiye’de uygulanabilirliğine ilişkin Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda bir alan araştırmasına (anket ve mülakat) yönelik verilerin analizi yapılmıştır. Bu alan araştırması, esas olarak Türkiye’de Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun uygulanabilirliğine ilişkin bir anket (tablo 3-4-5) çalışmasına dayanmaktadır. Diğer yandan bu alan araştırması çerçevesinde Kurum’da çalışan denetçi ve uzmanlara çeşitli hususlara (uygulanabilirlik ve yapısal-kurumsal, işlevsel yönler) bağlı olarak sorular iletilmiş (mülakat-tablo 6) ve bu sorular çerçevesinde de görüşleri alınmıştır. Daha sonraki kısımlarda ise denetçiler ve uzmanlar tarafından bu sorulara verilen cevaplar çeşitli açılardan değerlendirilerek analiz edilmiştir. Bu bağlamda mülakat çalışması, yarı yapılandırılmış mülakat olarak tasarlanmış ve genel olarak alan araştırmasının yöntemi, “uzman görüşlerine (*expert invention*)” başvurmayı amaç edinmiştir (Doğan, 2014: 374).

2.1. Türkiye Ombudsmanı

Türkiye’de “Kamu Denetçiliği Kurumu” adında kurulan ombudsmanlık kurumu, 14.06.2012 tarihli “6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu” ile yasalaşmıştır. Nitekim bu kanunda da belirtildiği üzere Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun temel görevi; “idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve

davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak” şeklinde ifade edilebilmektedir. Bu bağlamda Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda asıl vurgunun kamu yönetimlerinin eylem, işlem ve davranışları karşısında mağdur olan vatandaşların şikayetlerinin incelenmesi üzerinde toplandığı söylenebilmektedir.

2.2. Türkiye’de Ombudsman’ın Uygulanabilirliği: Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda Bir Alan Araştırması

2.2.1. Alan Araştırmasının Metodolojisi

Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda gerçekleştirilen alan araştırmasının metodolojisi; alan araştırmasının türü, hipotezleri, evreni ve örnekleme ile alan araştırmasında verilerin toplama protokolü, verilerin elde edilmesindeki araçlar ve verilerin değerlendirilmesi kısımları çerçevesinde açıklanmıştır.

2.2.1.1. Alan Araştırmasının Türü ve Hipotezleri

Bu çalışma, Türkiye’de Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi amacı ile uzman görüşlerine başvurmayı amaçlayarak kesitsel bir çalışma olarak planlanmıştır (Doğan, 2014: 376).

Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda gerçekleştirilmiş olan alan araştırmasına yönelik araştırma hipotezleri şunlardan meydana gelmektedir. Bu hipotezler arasında H1, ana hipotez olarak yer almaktadır (Doğan, 2014: 376).

H1: Gerek içsel gerek dışsal gerekçelere bağlı olarak Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliği mümkündür.

H2: Türkiye’nin geçmiş dönem idari ve siyasi yönetim gelenekleri bir ombudsmanlık kurumu kurulmasına öncülük etti.

H3: Diğer dünya devletlerinde olduğu gibi Türkiye’de de 1929 Büyük Dünya Buhranı ve II. Dünya Savaşı’ndan sonra meydana gelen etki ve olaylar bir ombudsmanlık kurumunun kurulmasını gerektirdi.

H4: Dünyada 1980’li yıllardan sonra neo-liberal gelişmelere bağlı olarak gelişen yeni kamu yönetimi ve yönetim reformları ombudsmanlığın dünyada ve Türkiye’de kurulma potansiyelini artırdı.

H5: Türkiye’de kurulacak bir ombudsmanlık kurumu Türk kamu yönetiminin mevcut sorunlarına ve bu sorunların ortadan kaldırılması için düşünülmüş klasik denetim yollarına bir alternatif ve bütüleştiricidir.

H6: Türk Kamu yönetiminde AB gibi uluslararası ve uluslararası aktörlerin Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun kurulması konusunda etkileri vardır.

H7: Türkiye’nin dünya devletleri ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde demokrasi ve hukuk devleti gelenekleri ve bunlara bağlı siyasal ve yönetsel yapılanma oluşumları bir ombudsmanlığın kurulmasında ve etkin bir biçimde işleminde gerekli kural ve oluşumları bünyesinde barındırır.

2.2.1.2. Alan Araştırmasının Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2014 Ocak ayı boyunca Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda çalışan 71 kişi (başdenetçi, denetçi ve uzman) oluşturmuştur. Çalışmada örnekleme

gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşmak amaçlanmıştır. Ancak çalışmaya katılmayı kabul eden 43 kişi çalışmaya dahil edilmiştir.

2.2.1.3. Alan Araştırmasının Veri Toplama Protokolü

Çalışmada veriler; nitel ve nicel olmak üzere iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada (nitel) kişilerden izin alınarak karşılıklı görüşme çerçevesinde belirlenen 6 soruya (tablo 6) cevap vermeleri istenmiştir. Bu aşamada 4 kamu denetçisi, 14 uzman olmak üzere toplam 18 kişi ile görüşülmüştür. İkinci aşamada (nicel) ise çalışmaya katılmayı kabul eden 43 kişiye anket formu (tablo 3-4-5) verilerek bu formu doldurmaları istenmiştir.

2.2.1.4. Alan Araştırmasının Veri Toplama Araçları ve Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada elde edilen araştırma verilerinin önemli bölümü, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan anket formu ile toplanmıştır. Anket formu kişisel özelliklerin yer aldığı 6 soru; araştırmaya dönük olarak 2 bölüme ayrılan likert ölçek şeklinde oluşan 37 soru; evet-hayır cevaplarını içeren 6 sorudan oluşmaktadır. Dolayısıyla anket formunda 43 soru yer almıştır. Bu 43 soru ile Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönleri ve uygulanabilirlik düzeyi hakkında veriler toplanmaya çalışılmıştır. Likert derecelemede; Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklindeki sınıflama kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ise SPSS 18 programı kullanılmıştır. Sonuçlar verilirken yüzdelik, ortalama değerleri kullanılmıştır.

Tablo 1’de alan araştırmasında kullanılan anket formunun güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Tablo 1. Güvenirlilik Analizi

Cronbach's Alpha	Soruların Madde Sayısı
,879	37

Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nda Uygulanabilirlik Analizi Anketi, 37 soru maddesinden (evet-hayır soruları hariç) oluşmaktadır. Anketin genel güvenilirlik analizi ise tablo 1’de de görüldüğü üzere 0,879 olarak çıkmıştır. Bu ise anketin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

2.2.2. Alan Araştırmasından Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu kısmında öncelikle alan araştırmasından elde edilen veriler sunulacak ve daha sonrasında ayrı bir başlıkta bu veriler analiz edilecektir.

2.2.2.1. Alan Araştırmasından Elde Edilen Nicel ve Nitel Bulgular

2.2.2.1.1. Nicel Bulgular

Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi amacı ile uzman görüşlerine başvurmayı amaçlayan bu çalışmaya (anket) 43 kişi katılmıştır. Elde edilen veriler aşağıda tablolar ve açıklamaları halinde ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 2. Kişisel Özellikler (n=43)

	n	%		n	%
Cinsiyet			Eğitim		
Erkek	28	65.1	Lise	1	2.3
Kadın	15	34.9	Lisans	26	60.5
Yaş			Yüksek Lisans	16	37.2

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

20-25	1	2.3	Medeni Durum		
26-31	7	16.3	Bekar	11	25.6
32-37	28	65.1	Evli	32	74.4
38-43	5	11.6	Görev		
44-49	2	4.7	Denetçi	1	2.3
Gelir Durumu			Uzman	40	93.0
İyi	30	69.8	Diğer Personel	2	4.7
Orta	13	30.2			

Araştırmaya katılanların kişisel özellikleri tablo 2’de verilmiştir. Çalışmaya katılan kişilerin çoğunluğu erkek (%65.1) olup, çoğunlukla 32-37 yaş arası (%65.1) bireylerdir. Çalışanların çoğunluğunun gelir durumu iyi (%69.8) olarak tanımlanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılanların çoğunluğu evli (%74.4) ve lisans mezunudur (%60.5). Çalışmaya katılanların çoğu kurumda uzman (%93) olarak görev yapmaktadır.

Çalışmaya katılanlara “Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönleri” hakkında görüşleri sorulmuş ve alınan cevapların yüzdesi tablo 3’te ve tablo 4’te iki kısma ayrılarak verilmiştir. Ayrıca buradaki görüşler, Türkiye’de kamu denetçiliği kurumu (ombudsmanlık)’nın uygulanabilirliğine ilişkin kısmi düzeyde veri de sağlamaktadır.

Tablo 3. Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Yönleri İle İlgili Görüşler-1

	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)
1. BÖLÜM					
1. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın arkasında Parlamento’nun desteği vardır.	0 (0)	9.3 (4)	44.2 (19)	44.2 (19)	2.3 (1)
2. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), politik olarak tarafsızdır.	0 (0)	4.7 (2)	16.3 (7)	48.8 (21)	30.2 (13)
3. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), kararlarında bağımsızdır.	0 (0)	4.7 (2)	16.3 (7)	48.8 (21)	30.2 (13)
4. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), her açıdan yüksek standartlara sahiptir.	2.3 (1)	25.6 (11)	39.5 (17)	27.9 (12)	4.7 (2)
5. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’na masrafsızca, kolayca ve doğrudan ulaşılabilir.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	11.6 (5)	88.4 (38)
6. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), her başvuru ile tek tek ilgilenmektedir.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	9.3 (4)	90.7 (39)
7. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisindedir.	0 (0)	4.7 (2)	37.2 (16)	48.8 (21)	9.3 (4)
8. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), Parlamento ile organik ve işlevsel manada bağlıdır.	2.3 (1)	14.0 (6)	48.8 (21)	32.6 (14)	2.3 (1)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

9. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın medya ve kamuoyu ile aktif bir ilişkisi vardır.	0 (0)	2.3 (1)	14.0 (6)	67.4 (29)	16.3 (7)
10. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), Parlamento’ya yasa reformu teklifi yapabilmektedir.	4.7 (2)	14.0 (6)	18.6 (8)	46.5 (20)	16.3 (7)

Tablo 4. Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Yönleri İle İlgili Görüşler-2

	Evet	Hayır
	% (n)	% (n)
1. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın pozisyonu ve fonksiyonları ayrı bir ombudsman kanunu (Ombudsman Act) ile belirtilmiştir.	95.3 (41)	4.7 (2)
2. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), çeşitli görev ve yetkiler çerçevesinde eylem ve işlemlerde bulunmaktadır.	83.7 (36)	16.3 (7)
3. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), belirli kural ve düzenlemelere bağlı olarak şikâyet konuları ile ilgilenmektedir.	97.7 (42)	2.3 (1)
4. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), resen (kendiliğinden) harekete geçebilme yetkisine sahiptir.	16.3 (7)	83.7 (36)
5. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), Parlamento’ya yıllık rapor sunmaktadır.	97.7 (42)	2.3 (1)
6. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın yaptırım ve kesin hüküm verme yetkisi yoktur.	90.7 (39)	9.3 (4)

Çalışmada “Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun uygulanabilirliği ile ilgili görüşler” ise tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Türkiye Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu’nun Uygulanabilirliği İle İlgili Görüşler

	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)
2. BÖLÜM					
11. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), Türk siyasal ve yönetsel yapısına uygundur.	2.3 (1)	23.3 (10)	32.6 (14)	34.9 (15)	7.0 (3)
12. Türkiye’de kamu denetçiliği kurumunun (ombudsmanlık) uygulanabilirliği konusunda görüş ve izlenimler olumlu düzeydedir.	2.3 (1)	18.6 (8)	23.3 (10)	48.8 (21)	7.0 (3)
13. Türkiye’de kamu denetçiliği kurumunun (ombudsmanlık) kurulmasına yönelik olumsuz eleştiriler bütünüyle kabul edilebilir değildir.	0 (0)	7.0 (3)	14.0 (6)	65.1 (28)	14.0 (6)
14. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın Türk demokrasisine çok büyük katkıları olacaktır.	0 (0)	0 (0)	4.7 (2)	58.1 (25)	37.2 (16)
15. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın katılımcı demokrasinin kurumsallaşmasına ve hukuk devletin gelişimine yönelik önemli etkileri vardır.	0 (0)	0 (0)	11.6 (5)	55.8 (24)	32.6 (14)
16. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın vatandaş, idare ve devlet	0 (0)	0 (0)	2.3 (1)	60.5 (26)	37.2 (16)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

açısından ayrı ayrı katkıları olacaktır.					
17. Dünya ülkelerinde bir ombudsmanlık kurumu kurulmasını gerektirecek nedenler veya özellikler Türkiye’de de vardır.	0 (0)	0 (0)	11.6 (5)	48.8 (21)	39.6 (17)
18. Türkiye’de bir ombudsmanlık kurumunun kurulması gerekliliktir.	0 (0)	0 (0)	16.3 (7)	41.9 (18)	41.9 (18)
19. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), daha çok Kıta Avrupası ombudsmanlık kurumu modellerine benzemektedir.	2.3 (1)	2.3 (1)	32.6 (14)	55.8 (24)	7.0 (3)
20. Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın kurulmasında içsel (ulusal) ve dışsal (küresel) gerekçeler etkili olmuştur.	0 (0)	0 (0)	9.3 (4)	44.2 (19)	46.5 (20)
21. Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi ve Yönetişim reformları ile bir ombudsmanlık kurumu kurulması arasında önemli bir bağlantı vardır.	0 (0)	2.3 (1)	16.3 (7)	53.5 (23)	27.9 (12)
22. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın faaliyet, eylem ve süreçlerinin Toplam Kalite Yönetimi tekniği ile benzer yönleri vardır.	0 (0)	7.0 (3)	34.9 (15)	51.2 (22)	7.0 (3)
23. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), çağdaş bir denetim yöntemi ve aracı olarak örgütsel ve işlevsel özelliklere sahiptir.	0 (0)	9.3 (4)	20.9 (9)	55.8 (24)	14.0 (6)
24. Avrupa Birliği (AB) başta olmak üzere diğer uluslararası örgütlerin ve kuruluşların Türkiye’de bir ombudsmanlık kurumu kurulması sürecinde büyük etkisi olmuştur.	0 (0)	0 (0)	4.7 (2)	53.5 (23)	41.9 (18)
25. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), kamu yönetiminin klasik denetim yöntemlerini (siyasi, idari, yargı, kamuoyu, uluslararası) tamamlayıcı bir özellik taşımaktadır.	0 (0)	4.7 (2)	11.6 (5)	67.4 (29)	16.3 (7)
26. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), Türk kamu yönetiminin kökleşmiş sorunlarına (yönetim sorunları) çözümler getirecektir.	0 (0)	7.0 (3)	30.2 (13)	58.1 (25)	4.7 (2)
27. Türkiye’de ombudsman benzeri kurumların yanı sıra bunlara bir de Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın eklenmesi Türk kamu yönetiminde denetim bağlamında bir yetki karmaşası yaratmayacaktır.	2.3 (1)	14.0 (6)	32.6 (14)	34.9 (15)	16.3 (7)
28. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), idari yargının önemli bir yardımcısı olabilecek potansiyele sahiptir.	7.0 (3)	4.7 (2)	14.0 (6)	48.8 (21)	25.6 (11)
29. Dünyada ombudsmanlık kurumunun ortaya çıkmasında Osmanlı Devleti’nin önemli düzeyde bir katkısı vardır.	2.3 (1)	0 (0)	14.0 (6)	27.9 (12)	55.8 (24)
30. Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) kurulmadan önce de ombudsmanlık benzeri kurumlara rastlanmıştır.	2.3 (1)	14.0 (6)	30.2 (13)	37.2 (16)	16.3 (7)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

31. Türkiye’de kamu denetçiliği kurumunun insan hakları ihlallerini ortadan kaldırma gücü bulunmaktadır.	2.3 (1)	7.0 (3)	46.5 (20)	41.9 (18)	2.3 (1)
32. Türkiye’de bir ombudsmanlık kurumunun kurulması kamuoyu bilincinin oluşturulmasında büyük öneme sahiptir.	0 (0)	0 (0)	16.3 (7)	58.1 (25)	25.6 (11)
33. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), kamu yönetimi ve vatandaşlar arasında etkin bir iletişim ve halkla ilişkiler aracı olabilme potansiyeline sahiptir.	0 (0)	0 (0)	18.6 (8)	62.8 (27)	18.6 (8)
34. Türkiye’de bir kamu denetçiliği kurumunun (ombudsmanlık) kuruluşu geç gerçekleşmiştir.	2.3 (1)	0 (0)	16.3 (7)	39.5 (17)	41.9 (18)
35. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın kurulması için bir anayasa değişikliğine ihtiyaç yoktu.	23.3 (10)	14.0 (6)	30.2 (13)	20.9 (9)	11.6 (5)
36. Türkiye’de kamu denetçiliği kurumunun geleceğine yönelik iyi yönetim ilkeleri (demokratik yönetim, hukuk devleti, şeffaflık, hesap verebilirlik, etik düzen ve anlayışı, katılımcılık vs.) konusunda olumlu izlenimler bulunmaktadır.	0 (0)	4.7 (2)	11.6 (5)	67.4 (29)	16.3 (7)
37. Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın kuruluş tarihinden bu yana performansı ve etkinliği olumlu düzeydedir.	0 (0)	11.6 (5)	16.3 (7)	55.8 (24)	16.3 (7)

2.2.2.1.2. Nitel Bulgular

Çalışmanın bu kısmında görüşmeye katılan katılımcılara aşağıdaki kriterlere bağlı olarak sorular sorulmuş ve bu çerçevede görüşleri alınmıştır. Nitekim aşağıda tablo 6’da katılımcılardan alınan görüşler sistematik bir biçimde ifade edilmiştir.

Tablo 6. Nitel Verilerin Genel Olarak Değerlendirilmesi

KRİTERLER VE KATILIMCILAR	Kamu Denetçisi-1	Kamu Denetçisi-2	Kamu Denetçisi-3	Kamu Denetçisi-4	Uzman-1	Uzman-2	Uzman-3	Uzman-4	Uzman-5	Uzman-6	Uzman-7	Uzman-8	Uzman-9	Uzman-10	Uzman-11	Uzman-12	Uzman-13	Uzman-14
1.Türkiye’de ombudsmanlık kurumu siyasal, yönetsel ve yargısal açıdan uygulanabilir.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
2.Türkiye’de ombudsmanlık kurumu, bağımsız ve tarafsızdır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
3.Türkiye’de ombudsmanlık kurumu geç kurulmuştur.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
4.Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun resen inceleme yetkisinin olmaması eksikliklerdir.	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
5.Türkiye’de ombudsmanlık kurumu, iyi yönetim ilkelerinin taşıyıcısıdır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
6.Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun etkinliği ve performansı olumlu düzeydedir.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

Tablo 6 değerlendirildiğinde; genel olarak katılımcıların görüşleri, Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğini doğrulamaktadır. Bu bağlamda katılımcılara göre Türkiye’de ombudsmanlık kurumu Türk siyasal, yönetsel ve yargısal yapısına uygundur. Ancak uygulanabilirlik konusunda katılımcıların bir takım çekinceleri bulunmaktadır. Ayrıca katılımcılara göre ombudsmanlık kurumu bağımsız, tarafsız ve özerktir. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun kuruluşu geç gerçekleşmiştir ve bu kurum çok daha önceleri Türk kamu yönetimi sistemine kazandırılmalıydı. Tüm bunlara ek olarak katılımcılara göre Türkiye’de ombudsmanlık kurumu iyi yönetim ilkelerinin taşıyıcısıdır ve kurumun 1 yıllık dönem içerisindeki performansı da olumlu düzeydedir. Nitekim katılımcılar, tablo 6 çerçevesinde Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğini test eden kriterlere büyük oranda olumlu cevap (+ işareti) vermişlerdir.

Yukarıdaki bulgulara ek olarak Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğine ilişkin olarak katılımcılar, bazı hususlara özellikle dikkat çekmişlerdir. Nitekim tablo 7’de bu hususlar yer almaktadır.

Tablo 7. Nitel Veriler Çerçevesinde Türkiye’de Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliğini Zorlaştıran Hususlar

KRİTERLER VE KATILIMCILAR	Kamu Denetçisi-1	Kamu Denetçisi-2	Kamu Denetçisi-3	Kamu Denetçisi-4	Uzman-1	Uzman-2	Uzman-3	Uzman-4	Uzman-5	Uzman-6	Uzman-7	Uzman-8	Uzman-9	Uzman-10	Uzman-11	Uzman-12	Uzman-13	Uzman-14
1.Devlet baba imajı ve bürokratik yönetim geleneğinin varlığı.		+			+			+	+	+	+		+	+		+		+
2.Idarenin hukuka bağlılığı inancının zayıflığı.		+	+					+		+								
3.Kamuoyu bilincinin eksikliği.			+			+	+		+	+		+	+	+			+	+
4.Demokratik kültür zayıflığı.	+											+				+		

Not: Yukarıdaki tabloda belirtilen sorun alanlarına ilişkin veri elde edilen katılımcıların ilgili kriter sütununa + değeri yerleştirilmiştir. Herhangi bir veri elde edilemeyen katılımcıların ilgili yerleri ise boş bırakılmıştır.

Tablo 7 çerçevesinde bazı katılımcılar tarafından Türkiye’de “bürokratik yönetim geleneği, idarenin hukuka bağlılığı inancının zayıflığı, kamuoyu bilincinin eksikliği ve demokratik kültür zayıflığı” hususlarına dikkat çekilerek, bu hususların varlığının Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğini engellediği ifade edilmiştir.

Tablo 7’ye göre katılımcıların bazılarında alınan verilere göre Türkiye’nin siyasal, yönetsel, kültürel ve hukuksal yapısından kaynaklanan bir takım problemler ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliği konusunda bazı zafiyetlere yol açmaktadır. Nitekim katılımcılara göre bu problemlerin varlığı dolayısıyla ombudsmanlık kurumunun Türkiye’de istenen biçimde uygulanabilmesi için belirli bir zamanın geçmesi gerekmektedir. Çünkü, ombudsmanlık kurumunun Türkiye’de gereği ve arzulanan biçimiyle uygulanabilmesi için bir zihniyet değişimine ihtiyaç vardır. Ayrıca katılımcılara göre bu problemler, Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun mükemmel düzeyde işlemesine dönük sorunlardır. Nitekim katılımcılara göre geçen zaman süresinde Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun siyaset kurumları, idare ve yargı kuruluşları arasındaki işbirliği ve uyumu ile bu problem alanlarının ombudsmanlık kurumunun istenen biçimde çalışması için sorun olma düzeyleri en aza inecektir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

2.2.2.2. Alan Araştırmasından Elde Edilen Nicel ve Nitel Bulguların Analizi

Çalışmada tablo 3 çerçevesinde; Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun arkasında Parlamento’nun desteği olduğu hususunda kararsızlık göze çarpmaktadır. Ancak önemli bir kesim olumlu görüştedir. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun tarafsız ve bağımsız olduğu konusunda büyük bir kısım hem fikirdir. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun her açıdan yüksek standartlara sahip olduğu konusunda kararsızlık gözlemlenmiştir. Türkiye’de ombudsmanlık kurumuna masrafsızca, doğrudan ve kolayca ulaşım konusunda ve kurumun her başvuru ile tek tek ilgilendiği hususunda katılımcıların çok büyük kesimi olumlu görüş belirtmişlerdir. Bu durum ise kurumun kendi personeli tarafından içselleştirildiğini göstermektedir ve ileriye yönelik olarak olumlu izlenimler bırakmaktadır. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde olduğu konusunda katılımcıların kararsızlığı dikkat çekmektedir. Ancak ciddi bir oranda da olumlu görüş bulunmaktadır. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun Parlamento ile organik ve işlevsel manada ilişkisi çerçevesinde katılımcıların yine önemli bir kısmı kararsız kalmışlardır. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun medya ve kamuoyu ile olan ilişkileri ve ombudsmanlık kurumunun kamu yönetimi içerisindeki belirli sorun alanlarına yönelik olarak Meclis’e yasa reformu teklif edebilme yetkisi katılımcılar tarafından büyük oranda olumlu olarak karşılanmıştır.

Çalışmada tablo 4 çerçevesinde; katılımcıların büyük bir kısmı, ombudsmanlık kurumunun daha önceden belirli bir kanuni düzenlemeye bağlı olarak eylem ve faaliyetlerde bulunduğunu, kurumun Parlamento’ya yıllık bir rapor sunduğunu ve kesin hüküm karar ve yetkisinin olmadığı konusunda olumlu görüş belirtmişlerdir. Diğer yandan katılımcılar, ombudsmanlık kurumunun resen inceleme yetkisinin olup olmadığı konusunda da olumsuz görüşlerini ifade etmişlerdir. Nitekim yasal düzenleme içerisinde de ombudsmanlık kurumuna bu yönde bir yetki verilmemiştir.

Tablo 3 ve tablo 4’te yer alan veriler daha önce de ifade edildiği gibi Türkiye Ombudsmanlık Kurumu’nun kısmen uygulanabilirliğine yönelik ancak esas olarak kurumun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönlerine dönük verilere ve görüşlere dayanmaktadır. Esas itibarıyla bu veriler içerisinde kurumun Parlamento ve diğer kamu yönetimleri arasında kurmuş olduğu ilişkiler katılımcılar tarafından pek de olumlu karşılanmamıştır. Bu durum ise nitel verilerle örtüşmektedir. Nitekim bu olumsuz bakışın da ardında Türk idari yapısı içerisinde ombudsmanlık kurumunun tanınmaması ve kurumun yeni kurulmasına bağlı olarak çalışanlarda bulunan pratik eksikliğidir. Nitel verilerden alınan bilgilere göre ombudsmanlık kurumunun idarelere vermiş olduğu tavsiye kararlarının uygulama düzeyleri düşüktür. Bu durum da katılımcıların anket yüzdelere yansımıştır. Diğer özellikler açısından ombudsmanlık kurumunun yapısal-kurumsal ve işlevsel özellikleri katılımcılar tarafından olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bu verilerden elde edilen sonuçlar çerçevesinde de; Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönler açısından performansı daha ileriki zamanlarda daha iyi sonuçların alınacağı göz önünde bulundurularak olumlu olarak karşılanabilir.

Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nda gerçekleştirilen alan araştırmasından elde edilen veriler çerçevesinde Türkiye Ombudsmanlık Kurumu’nun uygulanabilirliği analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

Tablo 5 çerçevesinde; Türkiye Ombudsmanlık Kurumu’nun Türk siyasal ve yönetsel yapısına uygunluğu konusunda ve kurumun kurulmasına dair yapılan eleştirilerin haksızlığı karşısında katılımcıların çoğunluğu olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Diğer yandan katılımcılar, ombudsmanlık kurumunun Türk demokrasisine ve hukuk devleti anlayışına büyük katkıları olacağını düşünmektedirler. Katılımcıların büyük bir oranı tarafından kurumun devlet, idare ve vatandaş açılarından katkıları olacağı düşünülmüştür. Yine katılımcılar tarafından ombudsmanlık kurumunun dünyada kurulmasını gerektirecek özellik, yön ve sorunların Türkiye’de de olduğu

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

büyük bir oranda kabul görmüştür. Buna bağlı olarak katılımcıların çok büyük bir kısmı ombudsmanlık kurumunun Türkiye’de kurulmasını bir gereklilik olarak görmüşlerdir. Ayrıca Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun daha çok Kıta Avrupası ombudsman modellerine benzediğini ifade eden katılımcılar, ombudsmanlık kurumunun kurulmasında içsel (ulusal) ve dışsal (küresel) gerekçelerin etkili olduğunu kabul etmişlerdir. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunu yeni kamu yönetimi, yönetim ve toplam kalite yönetimi tekniği ile ilişkilendiren katılımcılar, büyük oranda ombudsmanlık kurumunu yapısal-kurumsal ve işlevsel özelliklere sahip çağdaş bir yapı olarak tanımlamışlardır. Kurumun Türkiye’de kuruluşunda AB’nin önemli bir etkisi olduğunu düşünen katılımcılar, ombudsmanlık kurumunun klasik denetim yöntemlerinin yardımcısı olduğu ve kamu yönetimi sorunlarının çözüm mercii olduğu konusunda da olumlu izlenime sahiptirler. Kurumun idari yargının önemli bir yardımcısı ve kökeninin Osmanlı Devleti olduğu konusunda katılımcıların önemli bir kısmı hem fikirdir.

Türkiye’de ombudsmanlık kurumu kurulmadan önce de ombudsman benzeri kurumların olduğu ve ombudsmanlık kurumunun insan hakları ihlallerini ortadan kaldırma yönünde kararsız oldukları gözlenen katılımcıların, ombudsmanlık kurumunun bir kamuoyu bilincinin şekillenmesi noktasındaki önemi konusunda izlenimleri olumlu düzeydedir. Dolayısıyla katılımcıların büyük bir çoğunluğuna göre ombudsmanlık kurumu vatandaş ve idare arasında önemli bir halka ilişkiler aracı olarak görülmektedir. Diğer yandan kurumun Türkiye’de geç gerçekleştiği konusunda katılımcılar hem fikir olurlarken, bir anayasa değişikliğine ihtiyaç olup olmadığı konusunda ise kararsız kalmışlardır. Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun iyi yönetim ilkeleri ile ilişkisi ve kurumun göreve başlamış olduğu yaklaşık bir yıllık süre içerisindeki performansı konusunda katılımcılar olumlu görüş belirtmişlerdir.

Tablo 3, tablo 4 ve tablo 5 birlikte değerlendirildiğinde; gerek içsel gerek dışsal gerekçelere bağlı olarak Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliği genel anlamda mümkün olmasına karşın halen kurumun uygulanabilirliği, yapısal-kurumsal ve işleyiş süreci ile ilgili yapılması gerekenlerin olduğu görülmüştür. Nitekim nitel verilerle daha net ortaya çıkan Türkiye’de kamu denetçiliği kurumunun (ombudsmanlık) uygulanabilirliğini zorlaştıran hususlar, anket yüzdelere yansiyarak olumlu görüşlerde bir miktar düşüşlere yol açmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğine ilişkin anket soruları sonrasında karşılaşılan bazı durumlarda katılımcıların kararsızlığı dikkat çekmektedir. Diğer yandan ombudsmanlık kurumunun dünyada kurulmasına Osmanlı devletinin öncülük ettiği görüşü çalışanların büyük çoğunluğunun ortak görüşü olup, Türk kamu yönetiminin mevcut sorunlarına ve bu sorunların ortadan kaldırılması için düşünülmüş klasik denetim yollarına bir alternatif ve bütünleştirici olduğu görüşü hakimdir. Çalışanların çoğu Türk Kamu yönetiminde AB gibi uluslararası ve uluslararası aktörlerin Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun kurulması konusunda etkileri olduğu görüşündedir. Ayrıca dünyada bir ombudsmanlık kurumunun kurulmasını gerektirecek nedenler katılımcılar açısından Türkiye için de zaruri görülmüştür. Katılımcıların çoğu tarafından ombudsmanlık kurumu yeni kamu yönetimi ve yönetim modellerine bağlı olan çağdaş bir denetim aracı olarak değerlendirilmiştir. Ombudsmanlık kurumunun Türk siyasi ve yönetsel yapısına uygunluğu sorusuna verilen cevaplardaki kararsızlık düşündürücüdür. Aynı şekilde kurumun insan hakları ihlallerini ortadan kaldırma gücünün bulunması sorusunda da benzer şekilde grubun kararsız olduğu görülmüştür. Ancak bunlara rağmen kurumun Türkiye’de demokrasiye ve hukuk devletine büyük katkıları olacağı düşünülmüş ve kurumun Türkiye’de kurulması bir gereklilik olarak kabullenilmiştir.

Çalışmada nitel verilerin sonuçları ise (tablo 6 ve tablo 7’den yardım alınarak); “katılımcıların Türkiye Ombudsmanlık Kurumu’nun bir yıllık süre içerisindeki performansı ve etkinliği konusunda olumlu izlenimlere sahip oldukları, ombudsmanlık kurumunun bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması konusunda bir sıkıntı yaşanmayacağı, ombudsmanlık kurumunun

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

kuruluşunun geç gerçekleştiği, bunun için bir anayasa değişikliğine ihtiyaç olmadığı, kurumun iyi yönetim ilkeleri açısından bir katalizör olduğu ve kurumun Türkiye’de uygulanabilirliğinin mümkün olduğu” şeklinde özetlenebilmektedir. Ancak katılımcıların nitel verilerden elde edilen sonuçlar sonrasında ombudsmanlık kurumunun yeni kurulan bir kuruluş olmasına bağlı olarak bir takım tanınma sorunları ile karşılaştığı ve bunun giderilmesi için de zamana ihtiyaç olduğu, Türkiye’de merkezi yönetim geleneğinin bulunması ve hukuka bağlı idare anlayışının hakim olmamasının kurumun uygulanabilirliğini zorlaştırdığı ve ombudsmanlık kurumunun kuruluş kanunundan kaynaklanan bir takım yetersizliklerinin (resen inceleme yetkisinin olmaması vs.) olduğu gibi olumsuz izlenimlere sahip görüşleri de bulunmaktadır.

Sonuç olarak çalışmada, nicel ve nitel verilerden elde edilen bulguların analizi sonrasında; gerek içsel gerek dışsal gerekçelere bağlı olarak Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğinin mümkün olduğu görüşü bazı hususların da göz önüne alınması ile desteklenmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde yüzü aşkın ülkede uygulanmakta olan ombudsmanlık kurumu denetimi, bu ülkelerde gözlenmekte olan ve bilimsel bulgulara dayalı olarak gerçekleşen başarılı uygulamalar ile gün geçtikçe tüm dünyaya yayılan bir düzenleme olarak yayılımını ve gelişimini sürdürmektedir. Katılımcı demokrasi, insan hakları, eşitlik, bireyin ön planda olması, yönetim, açıklık, bilgi edinme hakkı, yerelleşme, sivil toplum, yönetime katılım, etik anlayış, adil bir yargı düzeni, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti gibi küreselleşmenin dayanmakta olduğu evrensel değerlerle büyük ölçüde özdeşleşen ve bir bakıma da bu değerlerin bir taşıyıcısı olan ombudsmanlık kurumu, 21. yüzyılda bir demokratikleşme projesi olarak hâkim bir düzenleme haline gelmiştir.

Ombudsmanlık kurumu, vatandaşlar, kamu yönetimi ve devlet açısından ayrı ayrı öneme sahip özelliklere ve katkılara sahiptir. Devletlerin anayasalarında hüküm altına almış oldukları “sosyal devlet, hukuk devleti, kuvvetler ayrılığı, insan hakları, demokrasi” gibi evrensel değerler ombudsmanın doğasında bulunan kavram ve ideolojilerdir. Bu bağlamda ombudsmanlık kurumu, çağdaş sosyal hukuk devletlerinin vatandaşlarına olan taahhütleri yerine getirmelerinde ve vatandaşın güveninin kazanılarak elde edilmiş müreffeh bir meşru siyasal ve yönetsel toplum düzeninin yaratılmasında çok önemli bir kurumdur. Bunun bilincinde olan dünya devletleri her geçen zaman süresinde ombudsmanlık kurumlarını kendi siyasal ve yönetsel sistemlerine adapte etmektedirler. Nitekim günümüzde ombudsmanlık kurumu, dünya boyunca yayılmış başat bir politika transferi konusu, bir idari reform öznesi ve hepsinden önemlisi bir demokratikleştirme projesidir.

Sonuç olarak Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğini sınanan bu çalışma kapsamında Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nda bir alan araştırması yapılmıştır. Bu sayede de konunun uzmanlarının Türk kamu yönetiminde ombudsmanlık kurumunun yapısal-kurumsal ve işlevsel yönleri ve uygulanabilirliği konusunda görüşlerine başvurulmuştur. Alınan sonuçlara göre; “Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)’nın Uygulanabilirlik Analizi Anketi” ve kurumda çalışan denetçi ve uzmanlardan alınan görüşler, Türkiye’de bir ombudsmanlık kurumunun uygulanabilirliğinin mümkün olduğunu doğrulamıştır. Nitekim çalışmanın ana hipotezi de dahil olmak üzere diğer tüm hipotezler, çalışmanın uygulama kısmında doğrulanmıştır. Ancak çalışmanın ampirik verilerinden elde edilen bulgulara göre; ombudsmanlık kurumunun Türkiye’de gerektiği gibi uygulanabilmesi için belirli bir zamanın geçmesi gerektiği ve bir takım kamu yönetimi sorunlarının da kurumun etkin ve verimli bir biçimde uygulanmasını zorlaştırdığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu durum ise Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun gerektiği gibi ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için belirli bir kurumsallaşma ve benimsenme dönemine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

KAYNAKÇA

- ABEDIN, Najmul (2006), **The Ombudsman Institution and Conflict Resolution in the Contemporary Third World Societies**, Journal of Third World Studies, XXIII(1), pp.219-236.
- AKTEL, Mehmet, KERMAN, Uysal, ALTAN, Yakup, LAMBA, Mustafa ve BURHAN, Orhan (2013), **Türkiye İçin Yeni Bir Denetim Modeli: Kamu Denetçiliği (Ombudsman)**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, Güz, ss.21-37.
- AVŞAR, B. Zakir (2012), **Ombudsman: İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi**, Hayat Yayın Grubu, İstanbul.
- BUCK, Trevor, KIRKHAM, Richard and THOMPSON, Brian (2011), **The Ombudsman Enterprise and Administrative Justice**, Ashgate Publishing, England.
- BÜYÜKAVCI, Mustafa (2000), **Ombudsmanlık Kurumu**, Ankara Barosu Dergisi, 4, Güz, ss.10-13.
- CAIDEN, Gerald E. (1991), **What Really Is Public Maladministration?**, Public Administration Review, 51(6) (Nov.-Dec.), pp.486-493.
- CAVE, Stephanie (2013), **Ombudsperson in the Public and Private Sector**, *SPEA Honors Paper Series*, Vol. 1, No. 5., http://www.indiana.edu/~spea/pubs/undergrad-honors/honors_vol.1_no.5.pdf, (03.06.2013).
- DIAMANDOUROS, P. Nikiforos (2006), **The Ombudsman Institution And The Quality Of Democracy**, <http://www.circap.org/uploads/1/8/1/6/18163511/diamanduros.pdf>, (02.09.2015)..
- DOĞAN, Kadir Caner (2014), **Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- EFE, Haydar ve DEMİRCİ, Murat (2013), **Ombudsmanlık Kavramı ve Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumundan Beklentiler**, Sayıştay Dergisi, Temmuz-Eylül, 90, ss.49-72.
- ERHÜRMAN, Tufan (2000), **Türkiye İçin Nasıl Bir Ombudsman Formülü?**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 49(1-4), ss.155-180.
- ERYILMAZ, Bilal (2010), **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayınları, Ankara.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin (2011), **Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, Yetkin Yayınları, Ankara.
- FINKEL, Evgeny (2014), **Defending Rights, Promoting Democracy: The Institution of Ombudsman in Poland, Russia and Bulgaria**, <http://www.ef.huji.ac.il/publications/finkel.pdf>, (12.06.2014).
- GAMMELTOFT-HANSEN, Hansen (1995), Communicating with Complainants, H. GAMMELTOFT-HANSEN and A. FLEMMING (eds.), **The Danish Ombudsman (pp.105-115)**, DJOF Publishing, Copenhagen.
- GELLHORN, Walter (1966), **When Americans Complain: Governmental Grievance Procedures**. Harward University Press, Cambridge.
- GENÇ, Turan (1998), **Kamu Yönetimi**, Başkent Klîşe Matbaacılık, Ankara.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/10 Summer 2015

- GÖKÇE, Ali Fuat (2012), **Çağdaş Kamu Yönetiminde Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) ve Türkiye İçin Askeri Ombudsmanlık Önerisi**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2), ss.203-227.
- HILL, Larry B. (1974), **Institutionalization, the Ombudsman, and Bureaucracy**, The American Political Science Review, 68(3) (Sep.), pp.1075-1085.
- HILL, Larry B. (1976), **The Model Ombudsman: Institutionalizing New Zealand’s Democratic Experiment**, Princeton University Press, New Jersey.
- HOWARD, Charles L. (2010), **The Organizational Ombudsman: Origins, Roles, and Operations: A Legal Guide**, ABA Publishing, USA.
- KESKİN, İbrahim (2013), **Temel İnsan Hakları Bağlamında Ombudsmanlık Kurumunun Hukuk Devletindeki Yeri ve Önemi**, Adalet Dergisi, 45, ss.117-144.
- KESTANE, Doğan (2006), **Çağdaş Bir Denetim Organizasyonu Olarak Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)**, Maliye Dergisi, Temmuz-Aralık, 151, ss.128-142.
- OOSTING, Martin (2001), **Protecting the Integrity and Independence of the Ombudsman Institution: the Global Perspective**. REIF, L. C. (ed.), **The International Ombudsman Yearbook (pp.1-23)**, The International Ombudsman Institute, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, The Netherlands.
- ÖZDEN, Kemal (2010), **Ombudsman**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- PARLAK, Bekir ve SOBACI, Zahid (2010), **Kamu Yönetimi**, Alfa Aktüel Yayınları, 3. Baskı, Bursa.
- PICKL, Viktor J. (1986), **Ombudsman ve Yönetimde Reform**, ERGUN, T. (çev.), Amme İdaresi Dergisi, 19(4), ss.37-46.
- ROOSBROEK, Steven V. (2013), **The Ombudsman and the Citizen: A Challenge of Some Commonly Held Assumptions**, Public Management Institute, Post bureaucratic management: a new age for public services?, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/82748/1/Paper+EFMD+Steven+Van+Roosbroek.pdf>, (22.01.2013).
- ROWAT, Donald C. (1965), Introduction, ROWAT, D. C. (ed.), **The Ombudsman: Citizen’s Defender (pp.7-10)**, Allen&Unwin, Great Britain.
- SATYANAND, Judge Anand (1999), “The Ombudsman Concept and Human Rights Protection”, Occasional Paper No. 68, International Ombudsman Institute, Edmonton, p.3, <http://www.theioi.org/downloads/d1k7g/>, (12.03.2013).
- SENEVIRATNE, Mary (2002), **Ombudsmen: Public Services and Administrative Justice**, Butterworths, Law in Context, UK.
- ŞENGÜL, Ramazan (2007), **Türkiye’de Kamu Yönetiminin Etkin Denetlenmesinde Yeni Bir Kurum: Kamu Denetçiliği Kurumu**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(14), ss.126-145.
- VANGANSUREN, Ulziibayar (2002), **The Institution of the Ombudsman in the Former Communist Countries**, The Charles and Kathleen Manatt Democracy Studies Fellowship at IFES July-August, International Foundation for Election Systems, Washington, D.C.

YAĞMURLU, Aslı (2009), **Halkla İlişkiler Mekanizması Olarak Kamu Denetçiliği**, Amme İdaresi Dergisi, 41(1), ss.87-104.

ZIEGENFUSS, Jr., James T. and O'ROURKE, Patricia (2011), **The Ombudsman Handbook: Designing and Managing an Effective Problem-Solving Program**, McFarland & Company, Inc. Publishers, The United States of America.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

PARLAK, B., DOĞAN, K.C., (2015). "Türkiye'de Ombudsmanın Uygulanabilirlik Analizi: Ampirik Bir Çalışma / Applicability Analysis Of The Ombudsman In Turkey: An Empirical Study", **TURKISH STUDIES** -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Şefik Yaşar Armağanı), Volume 10/10 Summer 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8599>, p. 749-770.